

letes és keserű igazságokat is, hogy a cseh politika eszközei gyakran magyar ujságírók, akik (Pozsonyi «Reggel», László Ernő) egyenesen azt hangoztatják, hogy Szlovenszko határait Magyarország kárára ki kell terjeszteni! Százötvenoldalas könyve csupa fájó seb, csupa probléma, szívből, hazaszeretetből szakadó panasz, — de mindezekon túl bizonyosság arra vonatkozóan, hogy a ruszinszkoí magyarság, mely szlovák, cseh, ruszin, német, héber, jidis, ukrán, kisorosz, magyaros, román s Isten tudja még micsoda nyelvek bábeli keveredésében, hatalmi elnyomás alatt nyögve, szabadságától, iskolájától, nemzeti kultúrájától megfosztva, idegen politikai áramlatoktól fertőzve is, küzd, harcol, viaskodik. És — mint Vozári mondja — még égnék a gyertyák, még pislognak a tüzek a végeken.

Szomorú, keserű könyv ez és aki tanulni akar belőle — tanulhat. A könyv modern címlappal, szép kiállításban, sok felvidéki, munkácsi képpel és Fáy Dezső fotomontázsaiival a Studium kiadásában jelent meg.

Zaka Sándor.

Dénes Gizella: Fehér torony. (Regény. Bpest, Szent István-Társulat.) A szentjánosi plébános mély lelkeséggel telt egyszerű életéről szólnak ezek a lapok. Finom, szonórus hang, amelyben a beletörődés bölcsessége könnyű aranyként remeg: ez a Bánky Szilveszter hangja s az első szótól az utolsóig oly elhithető erő sugárzik belőle, hogy csakugyan férfiírásnak, a negyven évvel, szürkülő hajjal az Isten háta mögötti kis faluba került lelkipásztor vallomásának tetszik ez az első személyben írt kis regény. Mind a falu, mind a környék — a filiák, a szintői bánya, — mind pedig Bánky Szilveszter alakja, kiolthatatlanul erős emléke lehet Dénes Gizellának, hogy ennyire hű valósággá tudta életüket teremteni. Seholy egyetlen szó, vagy

hang, amely kisiklana a jól összefogott egészéből. Mindvégig Bánky Szilvesztert látjuk és halljuk, a nemes alázatú falusi papot, akiből már csak egy-egy pillanat váratlan fájdalom ugatja ki a kemény, dacos, magyar kurtanemesek ivadékát, de aki minden erejével azon van, hogy hivatását betöltő, hű pásztor, a szegények, a borostás arcú, korán vénülő parasztok papja legyen. És Dénes Gizella művészete az ő szavával eleveníti elénk a fehér torony aljában küszködő kis falut, az elszegényedett magyarokat, akik a közeli szintői bányába járnak robotra és az élelmes, szorgalmas németeket, akiknek hatalomratörését a pángermán agitáció zsoldjában álló Oblath jegyző fűti mind szenvedélyesebbé, míg a vörös Mayer, ötödmagával — mind nyakas, gőgös paraszt — odáig viszi a harcot, hogy a plébános elé áll és a misézés eddigi sorrendjének megváltoztatását kéri. Mink eddig csak kérünk, de most akarunk is... Ahogy eddig kétszer volt magyar és egyszer német, most fordítva legyen... Mert mink fizetünk. És amikor a plébános megtagadja a kérés teljesítését, elébe teszik az olvasójukat és az imakönyvüket. Mink most kitérünk a katólikus hitből!...

A helyzetet a kántorválasztás izgalmai csak még jobban kiélezzik. A vörös Mayer pártja a rokon Vaszek Tónit jelöli, a magyarok Pethő Pistát. És ugyanekkor itt van a faluban Tardy Mária is, a huszonnégy éves tanítónő, aki az ifjúság álmait élesztgeti Bánky Szilveszter lelkében. Mindannak, ami e küzdelmek közepette a plébános lelkében végbemegy, csodálatos ihlettel adott hangot Dénes Gizella. A kis regény legszebb lapjai ezek, mert minden sebével megmutatják a papi köntös alatt vergődő eleven embert, aki már csak Istennek és másoknak él. A maga öröme kitelik a tavasszal kivirágzó gyümölcsfák csodájából, egy kis hegedülésből este, a sötét szobában

és az áldás nagy ajándékából, amit viszonzásul kapott Istentől mindazért, amit önként, a maga akaratából aján-dékozott Neki . . .

Bánky Szilveszter hite tiszta, mély és rendíthetetlen. Keményen állja a harcot és nem fél semmitől. Csak a magánosság, az egyedülvalóság mar-kolja meg néha keményebben a szívét. De azért emelt fejjel néz az események elé. És úgy történik minden, ahogy történnie kell. A húsvét hete meg-hozza a megoldást minden vonalon. Pethő Pistát választják meg kántor-nak és Pethő meg Tardy Mária egy-másra találnak; a hithű németek, akik talán mártírhalált is tudnának halni hitükért, miután két szerencsét-lenség megtörte dacukat, visszatér-nek; Oblath jegyzőt felfüggesztik a tilos agitációért és aztán megy minden a maga útján. Egyik év olyan egyszerű és csendes, mint a másik és Bánky Szilveszter mögött egyszer csak azt suttojják: De megöregedett a mi pa-punk . . . Bottal jár, nem bírják már a lábai . . .

És ezzel elért mindent. Mert ez akart lenni: a mi papunk.

A kis regény finom, töretlen vonal-vezetése, az előadás nemes egyszerű-sége és ökonómiaja, az alakok éles rajza és különösen Bánky Szilveszter nemes figurájának mély lelkisége oly zavartalan és igaz gyönyörűséget sze-rez az olvasónak, amelyet csak ritka könyv hatásaképen jegyezhetünk föl.

Majthényi György.

Kertész József : Dalol a tenger és én hallgatom. (Elbeszélések. Erdélyi Ma-gyar Könyvtár, Kolozsvár.) Tengerész-ek írásaiban a magyar szépirodalom nem nagyon bővelkedik s ezért örömmel olvastuk Kertész József tengerész-kapitány kötetbe foglalt elbeszéléseit. Persze, a külföld nagy tengerész-írói

után újat már nem igen hozhat, csak amennyiben magyar vonatkozásokat sző írásaiba, mint például «Egy régi dal» című elbeszélésében, amely leg-jobb darabja is a kötetnek.

Írásai teli vannak értékes festői ele-mekkel. Hangulatai, leírásai színesek, erőteljesek, jelzői találóak, elevenek. Lát és láttat. De a koncepció nem nagyon erős oldala. Költői lendületé-ben gyakran túlméretezi mondanivaló-ját és ezzel gyengíti az egységes hatást. Komoly tárgyú elbeszéléseiben hol az elején, hol a végén, de valahol többet kapunk a kelleténél. Humoros írásai kerekesebbek, befejezettebbek, bár avat-tott kéz ezeket is tökéletesebbé csi-szolta volna.

m—gy.

Dömötör Ilona : Lélek szerint. (Ver-se. Baja.) Fehérfalú leányszobában született versek: tiszták, kedvesek, halkszavúak. Mondanivalójuk nem nagyon igényes s a bősavú líra zenére csábító ütemeiben kissé hígra csordul el. Ami gondolat a fiatal költőnő lel-kén átsuhan, ami szemlélődéseiben, vagy olvasása közben megragadja figyelmét, azt mind költeményé igyekszik magasztosítani, de reflexziói nem járnak meg a lélek mély tárnáit és jobbára a felszínen található képeket világítják meg, mintha nem merne önmagába nézni. Ez a feltűnő tartózkodás, amely az egész kötetben végig-vonul s egyik legszebb versében, a «Rezgőnyárfá»-ban is csak allegóriák-ban utal a költőre, azt a hitet kelti az olvasóban, hogy súlyosabb mondani-valói is volnának, csak éppen a bátor-ságát nyesegették meg . . . Reméljük, hogy idővel felszabadul gátlásai alól és felszínre bányássza magából azokat az értékeket is, amelyeket a kötet egyik-másik sora még csak sejtetni enged.

M—i.